

**СПОРТ ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ
ОСОБИСТОСТІ****Олена Завальнюк**

Київ

Виховний потенціал спорту детермінований його сутнісними властивостями. Чи не основними серед них виявляються психологічні та моральні якості особистості. Тому формування морально-вольових якостей – невід’ємна частина підготовки будь-якого спортсмена. Отже, необхідні спеціальні зусилля, спрямовані на правильну організацію виховного впливу під час занять спортом. Адже сам по собі його потенціал щодо виховання морально-вольових якостей спортсмена реалізуватися не може. Навіть навпаки, за відсутності такої організації, спортивна діяльність може призводити до протилежного результату, формуючи негативні риси людини. З огляду на це, в навчальному закладі має бути створене таке особливе середовище, яке сприяє найбільш ефективному виховному впливу на особистість. Водночас подолання нею перешкод, самовдосконалення, спрямованість на перевершення вже досягнутих результатів сприяють формуванню її вольових якостей у процесі спортивної діяльності.

Ключові слова: людина, культура, спорт, спортивна діяльність, виховання, морально-вольові якості.

Аналізуючи виховну функцію спорту, слід відмітити його роль у становленні моральних якостей особистості. Побуває думка, що великий спорт, зокрема, професійний, спотворює моральний вигляд особистості, становить загрозу життю і здоров’ю людей. Така позиція нам видається односторонньою. Звичайно, якщо спорт уподібнюється шоу-бізнесу й здійснюється задля наживи або для досягнення інших вузько-прагматичних цілей, він людину спотворює, викликає до життя такі низькі моральні якості, як споживацтво, нетерпимість, зневага до особистості й прагнення до перемоги будь-якими, навіть злочинними засобами та діями. Така практика базується на вживанні заборонених препаратів, порушенні спортивних правил, зневазі до честі та гідності, а загалом – на зневазі до людини як цінності. Такий спорт людині не потрібний. Дійсний спорт – це чесне й неупереджене змагання, яке здійснюється за наперед визначеними правилами. Головною моральною цінністю, своєрідною аксіологічною основою такого спорту є цінність людини як особистості, повага до себе і до інших, прагнення унормованих правил. Тільки такий спорт виконує морально-виховну функцію, є чинником формування моральної культури суспільства й особистості.

Чимало дослідників розглядають спорт як чинник становлення морально-вольових якостей особистості. Зокрема, М. Візитей та Д. Качуровський, підкреслюють величезний, ще повністю незрозумілий, потенціал спорту, завдяки якому він здатен впливати не тільки на фізичне здоров’я та вдосконалення людського тіла, але й на особистість людини – її відчуття, емоції, цінності, настанови, поведінку, моральні принципи тощо. В сучасних умовах змагальна діяльність у спорті вищих досягнень є для сучасної людини джерелом самоствердження, моральної сили, філософії успіху, перемоги й гідного програшу не тільки на спортивній арені, але й у буденному житті. Спортивна діяльність вчить членів соціуму демократичності, толерантності, професіоналізму, вмінню конкурувати, перемагати й програвати, конфліктувати й співпрацювати між собою. Найважливіше – спорт вчить суспільство гармонії, що є досить рідким явищем в сьогоденному житті (Vizytey 2009) [1].

Означений виховний потенціал спорту впливає з його сутнісних властивостей. Згідно з Л. Лубишевою (2007), сама природа спорту володіє могутнім впливом на особистість. Виховне значення спорту є величезним. Спорт для молоді – це школа характеру, мужності, волі. Спорт гартує характер, вчить долати труднощі, тримати «удари долі». Спорт формує особистість, змушує боротися із своїми слабостями, долаючи себе. Завдяки спорту людина вчиться володіти своїми емоціями, розуміти красу. В спорті людина вперше починає осягати ази правової культури, засвоювати правила «чесної гри» [2].

З поміж інших аспектів виховного впливу спорту на особистість особливе місце посідає формування її моральних якостей. Як відзначають А. Тер-Ованесян та І. Тер-Ованесян, заняття спортом при певних умовах його організації є одним з засобів формування таких моральних якостей, як інтернаціоналізм, патріотизм, почуття громадського обов'язку, особиста відповідальність, колективізм, дисциплінованість, скромність, правдивість, здатність до самоконтролю (Ter-Ovanesyan 1986) [3].

Взагалі формування морально-вольових якостей складає невід'ємну частину підготовки будь-якого спортсмена. На думку Д. Качуровського (2012), високий рівень морально-вольової готовності забезпечує міцну основу для психологічної підготовки спортсмена в цілому. Насамперед така готовність створює у спортсмена світовідчуття, при якому його перебування у сфері спортивної (тренувальної і змагальної) діяльності характеризується екзистенціально-сенсовною повнотою, виявляється поєднаною з почуттям гармонії. Це виступає фактором переживання стресових станів, які в спорті постійні та інтенсивні, коли це переживання має оптимальні форми: стрес операційний, а не емоційний. З якісною морально-вольовою підготовкою сполучене також успішне вирішення проблеми розвитку мотиваційної сфери спортсмена. Дійсно, орієнтація на моральні мотиви, пов'язані з повномасштабним здійсненням спортом своєї соціально-культурної місії, виступає природною основою розвитку й реалізації патріотичних почуттів, відповідно до яких спортсмен діє в спорті. Актуалізація й підтримка моральної орієнтації спортсмена щодо своєї діяльності суттєво змінює те психосоматичне тло, на якому відбувається розвиток спортсменом власних фізичних якостей, освоєння ним техніки рухових дій, навчання стратегії змагальної боротьби [4].

Особливого значення при цьому набуває тренувальний процес. Так, Л. Волков (2002), підкреслюючи значення тренувальних занять у формуванні моральних якостей особистості, зауважує, що заняття фізичними вправами, якщо вони правильно організовані, є справжньою школою морального досвіду. В таких заняттях, як правило, широко використовується метод вправ, тобто багаторазове повторення вчинків та дій, в результаті яких формуються моральні звички. Окрім того тренувальне заняття дозволяє створювати виховні ситуації, що можливо при проведенні рухливих ігор, змагань, чергувань, виконанні суспільних доручень, підготовці спортивного інвентарю, самостійному проведенні розминки тощо [5].

А. Тіняков (2010), розглядаючи виховання моральних якостей на дитячо-юнацькому рівні, одним із найважливіших завдань, яке має вирішуватись у спортивно-тренувальній діяльності дітей і юнаків, вважає виховання моральних і громадянських почуттів патріотизму, колективізму, почуття обов'язку і честі, відповідальності перед командою, колективом, Батьківщиною. Спортивна діяльність за своєю природою має суттєвий вплив на емоційну сферу особистості. Тому спорт є важливим чинником формування почуттєвого компонента моральних якостей спортсмена, а завданням залишається поєднати спрямованість виховної діяльності тренера із потенціалом спортивно-тренувальної діяльності учнів з метою виховання моральних почуттів та емоцій [6].

Окремої уваги заслуговує вплив спорту на формування вольових якостей. Так, В. Клименко (2007), пов'язуючи волю в цілому з цілеспрямованою психомоторикою в руховій активності людини як подоланням перешкод на шляху до здійснення наміченої мети, стосовно особистості спортсмена розглядає такі її прояви, як витримка і самовладання, наполегливість, ентузіазм, рішучість і сміливість, схильність до ризику і стриманість, ініціативність і винахідливість. Витримка і самовладання виявляється у здатності свідомо регулювати власні відчуття, настрої і приводити їх у відповідність з конкретними спортивними ситуаціями. Окремими виявленнями витримки і самовладання є самоактивізація і заборона собі, коли при складних обставинах «необхідно взяти себе в руки», здолати, наприклад, почуття страху і розгубленості. Інший аспект вольових якостей тісно пов'язаний із здатністю управляти своєю активністю, правильно її регулювати, зберігати раціональну техніку за неблагополучних умов [7].

Серед вольових якостей, які найбільше піддаються впливові у процесі фізичного виховання є: цілеспрямованість (підпорядкування всіх сил для досягнення бажаного результату); наполегливість і впертість, що проявляються при подоланні труднощів; витримка (здатність регулювати власні почуття і настрої); рішучість і сміливість

(здатність швидко приймати рішення і діяти всупереч небезпеці); ініціативність (долання труднощів нетрадиційними засобами і методами).

Подолання перешкод, самовдосконалення, націленість на перевершення вже досягнутих раніше результатів сприяють формуванню вольових якостей у процесі спортивної діяльності. Згідно з Л. Волковим (2002), вдосконалення волі юного спортсмена значною мірою обумовлюється такими особливостями спортивної діяльності, як обов'язкові фізичні і емоційні навантаження. Воля юного спортсмена проявляється і розвивається у свідомих діях, що спрямовані на певні цілі, при досягненні яких виникають різні труднощі та перешкоди. Для подолання перешкод потрібні прояви волі, вольового зусилля [5].

При цьому варто підкреслити необхідність спеціальних зусиль, спрямованих на правильну організацію виховного впливу занять спортом. Адже сам по собі потенціал спорту у вихованні морально-вольових якостей реалізуватися не може. Навіть навпаки, при відсутності такої організації, спортивна діяльність може призводити до протилежного результату, формуючи негативні риси особистості. На це, зокрема, вказує Л. Матвеев (2005), на думку якого, особистісно-виховний ефект залучення до спорту залежить не лише і часто не стільки від нього самого, а понад усе від системи міжособистісних і спрямованих на виховання стосунків, що складаються у сфері спорту і довкола нього. Тут мають значення як ті стосунки, які встановлюються між безпосередньо залученими до спортивної практики (спортсменами, тренерами, спортивними арбітрами і організаторами), так і їх взаємини з людським «оточенням» спорту (спортивними уболівальниками, оглядачами, коментаторами, спонсорами і т. д.), причому сукупність даних стосунків стає регульованою у виховному сенсі лише за умови відповідно спрямованої діяльності певних соціальних інститутів (громадських і державних організацій, установ), покликаних оптимізувати спортивну практику в суспільстві відповідно до прийнятих в ньому принципів і норм. Залежно від конкретного стану системи цих відносин реальні формуючі дії спорту на особистість можуть виявитися вельми різними і навіть діаметрально протилежними. Якщо в його сфері домінують відносини, що узгоджуються з принципами і нормами загальнолюдської моралі, спортивна діяльність може в чималій мірі сприяти їх зміцненню і відповідно підсилити етичні основи особистісних проявів, оскільки в спорті чітко виявляються і, проходячи перевірку справою, формуються і закріплюються сповна певні особистісні якості і риси поведінки, у тому числі такі, як чесне відношення до суперника, здатність зберегти людську гідність в екстремальних ситуаціях протистояння, свого роду шляхетність і мужність. Але якщо сукупність цих відносин розбалансована або, тим більше, спотворена в спорті, його конкурентні і інші властивості можуть впливати на особистість зовсім не в кращому напрямі (як, скажімо, тоді, коли прагнення до першості переростає у всепоглинаючу боротьбу за успіх будь-якою ціною або коли всіляке заохочення спортивних успіхів безвідносно до етичних умов їх досягнення відкриває простір вседозволеності і тим сприяє антисоціальній поведінці). Фахівцеві потрібно добре розуміти об'єктивну суперечність формуючої дії спорту на особистість і, головне, уміти вірно вирішувати виховні проблеми, що виникають через це, на користь прогресу особистості і суспільства [9].

В цілому маємо відзначити, що спортивна діяльність передбачає створення особливого середовища, яке сприяє більш ефективному виховному впливу на особистість. За словами Н. Колос (2006), виграшна виховна ситуація спортивного життя полягає в тому, що морально-виховний вплив тренера на спортсмена здійснюється в високоемоційній атмосфері спортивної практики. У цьому випадку, на відміну від теоретичних занять, моральні установки сприймаються спортсменом безпосередньо на підсвідомому рівні, що набагато підвищує виховний ефект [10].

А. Боднар (2010), досліджуючи вплив спорту на формування особистості школяра, вважає, що кращого середовища для цього, ніж спортивна група, не існує. Новачок, прийшовши в колектив, починає переслідувати ті норми поведінки, які прийняті там. Природно їх задає тренер. Як правило, у тренера є кілька груп різного віку. Малюки завжди наслідують на старших, і, керуючись цим, тренер може привести вчинки дорослих спортсменів їм за приклад, і результат, якого вони досягли або не досягли. Рішення

виховних завдань здійснюється через формування у юного спортсмена в єдності моральної свідомості, моральних почуттів, волі і характеру [11].

Особливе значення у вихованні морально-вольових якостей особистості належить дитячо-юнацькому спорту. Як відзначає А. Тіняков (2010), потенціал юнацького спорту складається з багатофункціональної значущості та універсальності організаційних і педагогічних витоків виховання моральних якостей дітей та молоді. Моральне виховання в юнацькому спорті спрямовано на засвоєння та відтворення морального досвіду у сфері спорту, в якій розширюються уявлення учнів, формується їх емоційно-ціннісне ставлення, а також складається і вдосконалюється характер поведінки відносно себе, оточуючих людей, суспільства в цілому. Як психолого-педагогічні умови виховання моральних якостей юних спортсменів враховуються можливості створення виховного середовища в спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю, особистісно зорієнтована виховна робота тренерів, включення учнів у спортивно-тренувальний та інші види діяльності. Вони мають впливати на свідомість, почуття і поведінку учня з метою передачі необхідної корисної інформації, формування практичних навичок і вмінь, розвитку мотивів і потреб у моральній поведінці [6].

Р. Стасюк, І. Востоцька, І. Осіпова підкреслюють великі можливості спортивної навчально-рухової діяльності для вирішення завдань морального виховання, що обумовлено її змістом, який включає в себе розмаїття інтелектуальних, пізнавальних, емоційних і моральних компонентів, та формами організації, в яких поведінка учня відкрита для спостереження вчителем у різноманітних ситуаціях і емоційних станах (часто на межі людських можливостей). При цьому, наявність постійних тісних контактів і емоційність взаємовідносин відкривають перед педагогом можливості для створення необхідних для виховання ситуацій. Такі ситуації мають, наприклад, місце в умовах суперництва, що вимагає дотримання певних правил, норм спортивної етики, поваги до суперника (Stasyuk 2010) [12].

Окрім того варто відзначити роль олімпійської освіти і виховання у формуванні моральних якостей особистості. Так, В. Манолакі та А. Будевич вважають, що олімпізм може сприяти формуванню нових напрямів у різних сферах людської діяльності, що ґрунтується на вихованні взаєморозуміння і солідарності, екологічному вихованні, вихованні гармонійної особистості та спортивної етики (Manolaky 2007) [13].

Інноваційність процесу олімпійського виховання, на відміну просто фізичного виховання, полягає в його цілісності та інтегрованості, в пріоритетному засвоєнні культурного потенціалу спортивної діяльності, у формуванні спортивних вмінь і навичок на основі олімпійської культури. Вона сприяє цілеспрямованому формуванню гуманістичних якостей спортсмена, якими є: глибока повага до спортивного суперника, визнання високої цінності його особистості, принципової неможливості ні в якій спортивній ситуації приниження його гідності, нанесення шкоди його життю і здоров'ю, колективізм, відданість своєму спортивному товариству і команді, неможливість зради, повага до членів своєї команди, відсутність пихатості і егоїзму; скромність та простота, незалежно від досягнутих успіхів у спорті; почуття патріотизму і відповідальності за престиж своєї батьківщини у міжнародних змаганнях; ні за яких обставин бажаний високий спортивний результат не може бути підставою нечесної поведінки спортсмена (вживання допінгу, підкуп суддів, та інше) по відношенню до суперника (Kolos 2006) [10].

Підсумовуючи розгляд моральних аспектів спортивної діяльності, слід відзначити вагому роль спорту у вихованні морально-вольових якостей особистості, що виявляється у формуванні характеру, мужності, почуття відповідальності, колективізму, ідеалів «чесної гри» тощо. Водночас не слід забувати, що спорт має й зворотний бік, бо може сформувати в індивіда егоцентризм, безпринципність, прагматизм, надмірну жагу до перемоги. З огляду на це виникає необхідність створення системи цілеспрямованого спортивного виховання. Така система має бути спрямована на реалізацію значного позитивного виховного потенціалу спортивної діяльності та стримувати негативний вплив спорту на особистість. Зрештою, провідну роль у цих процесах має відігравати моральне самовиховання особистості спортсмена, що передбачає його перетворення у суб'єкта саморозвитку й активізацію зусиль із самореалізації через спортивну діяльність.

Література:

1. Візитей М. М. Спорт вищих досягнень і його соціально-культурна місія в нових умовах розвитку суспільства / М. М. Візитей, Д. О. Качуровський // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 12. – С. 27–31.
2. Лубышева Л. Интеграция спортивного и олимпийского воспитания в образовательном пространстве школы / Л. Лубышева // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 36–40.
3. Тер-Ованесян А. А. Педагогика спорта / А. А. Тер-Ованесян, И. А. Тер-Ованесян. – К. : Здоров'я, 1986. – 208 с.
4. Качуровський Д. О. Світоглядна і морально-вольова підготовка як завдання виховної роботи у сучасному спортивному плаванні / Д. О. Качуровський // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 2. – С. 51–55.
5. Волков Л. В. Теория и методика детского и юношеского спорта / Л. В. Волков. – К. : Олимпийская литература, 2002. – 295 с.
6. Тіняков А. О. Аналіз можливостей юнацького спорту як соціальної системи у вихованні моральних якостей особистості / А. О. Тіняков // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2010. – № 3. – С. 66–74.
7. Клименко В. В. Психология спорта / В. В. Клименко. – К. : МАУП, 2007. – 427 с.
8. Колос Н. Моральний аспект фізичного виховання у ВНЗ [Електронний ресурс] / Н. Колос, Л. Галицька // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наук. праць. – 2009. – Вип. 8, т. 3. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/Fkszn/2009_8_3/moralnuu%20aspekt.pdf
9. Матвеев Л. П. Общая теория спорта и ее прикладные аспекты / Л. П. Матвеев. – СПб. : Издательство «Лань», 2005. – 384 с.
10. Колос Н. Морально-психологічний розвиток студентів в процесі занять спортом [Електронний документ] / Н. Колос // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наукових праць. – 2006. – Вип. 1. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/Fkszn/2006-01/06konpzs.pdf
11. Боднар А. О. Вплив фізичної культури і спорту на формування особистості школяра / А. О. Боднар // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини : збірник наук. праць. – 2010. – Вип. 3. – С. 12–16.
12. Стасюк Р. М. Вплив фізичного виховання на гармонійний розвиток особистості / Р. М. Стасюк, І. Ф. Востоцька, І. Л. Осіпова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 3. – С. 89–91.
13. Манолаки В. Олимпийское движение в контексте воспитательных ценностей / В. Манолаки, А. Будевич // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 22–25.

References:

1. Vyzytey M. M. Sport vyshchych dosyahnen i yoho sotsialno-kulturna misiya v novykh umovakh rozvytku suspilstva / M. M. Vyzytey, D. O. Kachurovskyy // Pedahohika, psykholohiya ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu. – 2009. – # 12. – S. 27–31.
2. Lubysheva L. Yntehratsyya sportyvnoho y olymпыyskoho vospytanyya v obrazovatelnom prostranstve shkoly / L. Lubysheva // Nauka v olymпыyskom sporte. – 2007. – # 2. – S. 36–40.
3. Ter-Ovanesyanyan A. A. Pedahohyka sporta / A. A. Ter-Ovanesyanyan, Y. A. Ter-Ovanesyanyan. – K. : Zdorovya, 1986. – 208 s.
4. Kachurovskyy D. O. Svitohlyadna i moralno-volova pidhotovka yak zavdannya vykhovnoyi roboty u suchasnomu sportyvnomu plavanni / D. O. Kachurovskyy // Pedahohika, psykholohiya ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu. – 2012. – # 2. – S. 51–55.
5. Volkov L. V. Teoryya y metodyka det-skoho y yunosheskoho sporta / L. V. Volkov. – K. : Olymпыyskaya lyteratura, 2002. – 295 s.
6. Tinyakov A. O. Analiz mozhlyvostey yunatskoho sportu yak sotsialnoyi systemy u vykhovanni moralnykh yakostey osobystosti / A. O. Tinyakov // Teoriya i praktyka upravlinnya

sotsialnyy systemamy: filosofiya, psykholohiya, pedahohika, sotsiolohiya. – 2010. – # 3. – S. 66–74.

7. Klymenko V. V. Psykholohiya sportu / V. V. Klymenko. – K. : MAUP, 2007. – 427 s.

8. Kolos N. Moralnyy aspekt fizychnoho vykhovannya u VNZ [Elektronnyy resurs] / N. Kolos, L. Halytska // Fizychna kultura, sport ta zdorovya natsiyi : zbirnyk nauk. prats. – 2009. – Vyp. 8, t. 3. – Rezhym dostupu : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/Fkszn/2009_8_3/moralnuu%20aspekt.pdf

9. Matveev L. P. Obshchaya teoriya sporta y ee prykladnye aspekty / L. P. Matveev. – SPb. : Yzdatelstvo «Lan», 2005. – 384 s.

10. Kolos N. Moralno-psykholohichnyy rozvytok studentiv v protsesi zanyat sportom [Elektronnyy dokument] / N. Kolos // Fizychna kultura, sport ta zdorovya natsiyi : zbirnyk naukovykh prats. – 2006. – Vyp. 1. – Rezhym dostupu : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/Fkszn/2006-01/06konpzs.pdf

11. Bodnar A. O. Vplyv fizychnoyi kultury i sportu na formuvannya osobystosti shkolyara / A. O. Bodnar // Visnyk Kamyanets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiyenka. Seriya : Fizyчне vykhovannya, sport i zdorovya lyudyny : zbirnyk nauk. prats. – 2010. – Vyp. 3. – S. 12–16.

12. Stasyuk R. M. Vplyv fizychnoho vykhovannya na harmoniynnyy rozvytok osobystosti / R. M. Stasyuk, I. F. Vostotska, I. L. Osipova // Pedahohika, psykholohiya ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu. – 2010. – # 3. – С. 89–91.

13. Manolaky V. Olympyyskoe dvyzhenye v kontekste vospytatelynykh tsennostey / V. Manolaky, A. Budevych // Nauka v olympyyskom sporte. – 2007. – # 2. – S. 22–25.

Воспитательный потенциал спорта детерминированный его сущностными свойствами. Едва ли не основными среди них оказываются психологические и моральные качества личности. Поэтому формирование морально-волевых качеств - неотъемлемая часть подготовки любого спортсмена. Следовательно, необходимы специальные усилия, направленные на правильную организацию воспитательного воздействия во время занятий спортом. Ведь сам по себе его потенциал по воспитанию морально-волевых качеств спортсмена реализоваться не может. Даже наоборот, при отсутствии такой организации, спортивная деятельность может приводить к противоположному результату, формируя черты человека. Учитывая это, в учебном заведении должна быть создана такая особая среда, которая способствует наиболее эффективному воспитательному воздействию на личность. В то же время преодоления ею препятствий, самосовершенствования, направленность на превышению уже достигнутых результатов способствуют формированию его волевых качеств в процессе спортивной деятельности.

Ключевые слова: человек, культура, спорт, спортивная деятельность, воспитание, морально-волевые качества.

Educational potential of sport determined its essential properties. Do not main of them are psychological and moral personality. Therefore, the formation of moral and volitional qualities - an integral part of the every athlete. Thus, the need for special efforts to correct organization of educational influence during exercise. It is itself its potential for education moral and volitional qualities athlete can not be realized. On the contrary, in the absence of such organizations, sports activities can lead to the opposite result, creating negative traits of man. In view of this, the institution should be created a special environment that promotes the most effective educational impact on the individual. At the same time overcome her obstacles, self-improvement, focus on perevershennya already achieved results contribute to the formation of volitional qualities during sports activities.

Key words: people, culture, sports, sports activities, education, moral and volitional qualities.